

Folkhälsomyndigheten

Remissyttrande

Mottagare

Utbildningsdepartementet
Universitets- och högskoleenheten
10333 Stockholm
u.remissvar@regeringskansliet.se

Handläggare

Tommy Eriksson
Enheten för sexuell hälsa och hiv-
prevention

Datum

2020-03-25

Vårt ärendenummer

00355-2020

Ert ärendenummer

U2020/00176/UH

Ökad kompetens om neuropsykiatriska svårigheter och sex och samlevnad i lärarutbildningarna

Sammanfattning

Folkhälsomyndigheten instämmer överlag i remissens förslag med syfte att stärka kunskap och kompetens rörande dels barn och ungas neuropsykiatriska svårigheter och dels kunskapsområdet identitet, sexualitet och samlevnad. Folkhälsomyndigheten föreslår dock vissa justeringar av skrivningarna för att ytterligare stärka förutsättningarna för arbetet.

Folkhälsomyndigheten ser att förslagen om ökad kompetens om neuropsykiatriska svårigheter i lärarutbildningarna kan stärka lärare att möta och stödja barn och unga utifrån deras olika behov. I förlängningen kan det bidra till en god och jämlik psykisk hälsa hos barn och unga. Tillika ser Folkhälsomyndigheten att förslaget om att inkludera kunskap om identitet, sexualitet och samlevnad i lärarutbildningarna stärker förutsättningarna för en sex- och samlevnadsundervisning av hög kvalitet vilket myndigheten också lyft i tidigare studier. Det kan i förlängningen bidra till en förbättrad sexuell och reproduktiv hälsa i befolkningen.

Folkhälsomyndighetens kommentarer

För att stärka förutsättningarna inom vart och ett av de områden remissen behandlar följer några förslag nedan på vad som kan justeras så att de nya skrivningarna på bästa sätt kan ge blivande lärare kompetens inom sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR) och kompetens att möta barn och unga med neuropsykiatriska svårigheter samt ge adekvat stöd.

6. Ett examensmål utvidgas i syfte att säkerställa kompetens om neuropsykiatriska svårigheter

Folkhälsomyndigheten stödjer intentionen att utvidga examensmålet om förmåga att identifiera och i samverkan med andra hantera specialpedagogiska behov, i syfte att säkerställa att detta även inbegriper specialpedagogiska behov hos barn eller

elever med neuropsykiatriska svårigheter. Folkhälsomyndigheten anser dock att examensmålet har för ensidigt fokus på *specialpedagogiska* behov och att målet behöver kompletteras så att även behov utifrån en bredare definition omfattas. Detta i enlighet med skollagen (2010:800) om att utbildning inom skolväsendet ska ta hänsyn till barns och elevers olika behov. Det finns inte enbart inlärningssvårigheter att beakta bland elever, utan det finns ofta även somatiska, psykologiska eller sociala problem. När det gäller samverkan med andra, så bör således fler yrkeskategorier än specialpedagoger och speciallärare inräknas, så som kuratorer, skolsköterskor, psykologer och arbetsterapeuter.

Folkhälsomyndigheten förespråkar även ytterligare ett examensmål för att säkerställa kompetens om psykisk ohälsa i ett bredare perspektiv än enkom neuropsykiatriska svårigheter. Enligt Socialstyrelsen är de vanligaste psykiatriska diagnoserna depressioner och ångestsyndrom. År 2017 hade omkring 10 procent av 10–17-åriga flickor och pojkar, respektive 18–24-åriga unga män, minst ett vårdtillfälle inom slutenvård eller specialiserad öppenvård för någon psykiatrisk diagnos, eller minst ett uttag av psykofarmaka det senaste året. Motsvarande siffra för unga kvinnor 18–24 år var omkring 15 procent. Under perioden 2006 – 2017 har psykiatriska diagnoser ökat bland barn och unga, och de diagnoser som främst bidragit till ökningen är depressioner och ångestsyndrom. Det är även viktigt att beakta att barn och unga vuxna som diagnostiseras med neuropsykiatriska tillstånd ofta har samsjuklighet i annan psykiatrisk diagnos.

7. Ett nytt examensmål införs i syfte att säkerställa kompetens om sex och samlevnad

Rätten till kunskap är en central utgångspunkt i arbetet med sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR) och skolan har en avgörande roll i detta arbete. Folkhälsomyndigheten föreslår att det mer omfattande begreppet SRHR genomgående bör skrivas in i examensmålen. Folkhälsomyndigheten ser ett behov av att koppla frågor om identitet, sexualitet och relationer till SRHR så att kopplingen till närliggande målskrivningar om mänskliga rättigheter, värdegrund, jämlikhet, jämställdhet och arbetet mot diskriminering och kränkande behandling tydliggörs och att det blir en del av skolans hälsofrämjande arbete. Det kan ringa in områdets hemvist och dess koppling till hälsa och rättigheter.

Folkhälsomyndigheten bedömer att kunskap om sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter också kan öka förståelsen för vad området omfattar och att det är en bestämningsfaktor för den allmänna hälsan. Det kan öka förståelsen för varför och på vilket sätt kunskapsområdet ska ingå i undervisningen. En sådan grundläggande kunskap och förståelse ger goda förutsättningar för blivande lärare att därefter i undervisningen arbeta med frågor om identitet, sexualitet och relationer i enlighet med skrivningarna i läroplanerna.

Förslagsvis bör därför ordalydelsen i de föreslagna exempelmålen justeras till ”visa förmåga att kommunicera och reflektera kring frågor som rör sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR)” istället för som nu ” identitet, sexualitet

och samlevnad”. Folkhälsomyndigheten ställer sig bakom placeringen av målet under *färdighet och förmåga*. Förmågan att reflektera och kommunicera kring SRHR är en förutsättning för att tillgodogöra sig kunskap och i förlängningen utveckla färdigheten att leda barn och unga i viktiga samtal och reflektioner om SRHR i den kommande undervisningen.

Övriga kommentarer

Ge även de yngsta barnen rätt till kunskap inom SRHR

Sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter behöver stärkas genom hela livet. Området omfattar många frågor som kan och bör introduceras och diskuteras redan med barn i förskoleålder. Det kan handla om frågor som rör mänskliga rättigheter, identitet, integritet, egenmakt, relationer, familj samt rätten till frihet från diskriminering, trakasserier, våld och förtryck. Folkhälsomyndigheten ser positivt på att barn och ungas kunskap och medvetenhet stärks tidigt och anser därför att även förskolebarn har rätt att få tillgång till kunskap om delar av SRHR-området utifrån relevans och mognadsnivå. Folkhälsomyndigheten föreslår därför att även förskolläraryrket bör omfattas av denna revidering.

Insatser för redan examinerade förskollärare och lärare

För att ge redan verksamma lärare ökad kompetens om neuropsykiatriska svårigheter och om sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter bör förslaget följas upp med uppdrag och medel till berörda skolmyndigheter för att genomföra kunskapshöjande insatser. Det skulle ge fler yrkesverksamma möjlighet att på ett adekvat sätt genomföra den undervisning som barn och unga har rätt till.

Beslut i detta ärende har fattats av generaldirektör Johan Carlson. I den slutliga handläggningen har tf avdelningschefen Malin Grape och enhetschefen Louise Mannheimer deltagit. Utredare Tommy Eriksson har varit föredragande.

Folkhälsomyndigheten

Tommy Eriksson

Tommy Eriksson